

ทักษะการรับสาร

มนุษย์เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว ไม่ว่าจะเป็นภาษา วัฒนธรรมของสังคม ศาสตร์ต่างๆ โดยอาศัยทักษะสำคัญ ๒ ทักษะ ได้แก่ ทักษะการฟังและทักษะการอ่านซึ่งรวมเรียกว่าทักษะการรับสาร

จุดประสงค์หลักของการรับสาร มี ๔ ประการ ได้แก่

๑. เพื่อหาความรู้
๒. เพื่อคิด
๓. เพื่อให้เกิดความบันเทิงเพลิดเพลินใจ
๔. เพื่อปฏิบัติตาม

คุณสมบัติของผู้รับสารที่ดี

๑. มีความตั้งใจ พร้อมที่จะรับสาร
๒. มีสมาธิ
๓. มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจ
๔. ไม่มีอคติ
๕. มีวิจารณญาณในการรับสาร
๖. เข้าใจหลักการบันทึกข้อมูลที่ได้รับอย่างถูกต้อง

การรับสาร : ทักษะการฟัง

การฟัง หมายถึง การรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ จากแหล่งของเสียง ซึ่งอาจรับรู้ผ่านผู้พูดโดยตรง หรือรับรู้ผ่านอุปกรณ์บันทึกเสียงแบบต่าง ๆ การฟังถือเป็นทักษะหนึ่งที่สำคัญ เพราะเป็นทักษะการสื่อสารที่มนุษย์ใช้มากกว่าทักษะอื่นในชีวิตประจำวัน และเป็นพื้นฐานที่จะช่วยพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอื่น ๆ ได้แก่ ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน

การฟังมี ๒ ระดับ

๑. การฟังตามปกติ เป็นการรับสารที่ได้ฟังสามารถทำความเข้าใจเรื่องจับประเด็นสำคัญของเรื่อง สรุปย่อเรื่องที่ฟังได้
๒. การฟังอย่างมีวิจารณญาณ ผู้ฟังสามารถวิเคราะห์และวิจารณ์เรื่องที่ฟัง โดยแยกแยะข้อเท็จจริงและข้อคิดเห็นได้ ความน่าเชื่อถือ ประเมินคุณค่าของสาร เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ข้อควรระวัง

๑. หากเป็นการฟังในที่ประชุมชน ผู้รับสารควรปฏิบัติตามมารยาทการฟังที่ถูกต้อง เช่น
 - เข้า-ออกที่ประชุมโดยยึดหลักมารยาทสากล
 - นั่งฟังด้วยท่าที่นั่งที่สุภาพเรียบร้อย ถูกต้องตามวัฒนธรรม
 - ไม่แสดงอาการง่วงเหงาหาวนอน
 - หากมีข้อสงสัยจะถามควรรอจังหวะที่เหมาะสม ขออนุญาตถามด้วยน้ำเสียงสุภาพ ไม่ควรประชดประชันหรือลงโทษ
๒. การฟังและจดคำบรรยาย
 - การจดบันทึกสาระความรู้ที่ได้จากการฟังบรรยาย ไม่จำเป็นต้องจดทุกประโยคที่ได้รับฟัง ควรจดเฉพาะประเด็นสำคัญ หรือเฉพาะเรื่องแปลกใหม่ที่ไม่เคยรับฟังมาก่อน

การรับสาร : ทักษะการอ่าน

การอ่าน หมายถึง กระบวนการรับสารจากลายลักษณ์อักษรมาแปลเป็นความรู้ ความเข้าใจ ผ่านการคิด ประสพการณ์ ความเชื่อ เพื่อพัฒนาตนเองด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม

การอ่านเป็นทักษะที่ใช้แสวงหาความรู้ต่าง ๆ คนที่มีลักษณะนิสัยรักการอ่านและมีทักษะการอ่านดีจะสามารถแสดงหาความรู้และศึกษาเล่าเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปใช้ในการพูดและการเขียนได้ดี

วิธีการอ่านหนังสือ

1. การอ่านแบบคร่าว ๆ (Skimming)
2. การอ่านแบบกวาดสายตา (Scanning)
3. การอ่านแบบละเอียด (Intensive Reading)
4. การอ่านแบบ SQ3R

ลักษณะของการอ่าน

๑. การอ่านในใจ คือ การแปลความหมายของตัวหนังสือ ออกมาเป็นความคิด ความเข้าใจ และนำความคิดความเข้าใจนั้นมาใช้ประโยชน์ การอ่านในใจเป็นกลไกที่ทำงานร่วมกันระหว่างสายตากับสมอง เป็นการอ่านที่มุ่งจับใจความสำคัญ ผู้อ่านจึงควรอ่านให้ได้รวดเร็ว ถูกต้อง และควรทำบันทึกย่อในเรื่องที่อ่านด้วย

๒. การอ่านออกเสียง เป็นกระบวนการที่ทำงานสอดคล้องสัมพันธ์ระหว่างสายตามองเห็นตัวอักษร สมองรับรู้แล้วเปล่งเสียงเพื่อให้ผู้อื่นได้ฟังหรือเพื่อฝึกทักษะการออกเสียง

การรับสารด้วยการอ่าน

๑. การอ่านจับใจความสำคัญ

เป็นการอ่านเพื่อค้นหาความคิดสำคัญของเรื่องหรือสารที่ผู้เขียนมุ่งเสนอต่อผู้อ่านมีขั้นตอน ดังนี้

- อ่านชื่อเรื่อง ย่อหน้าแรก ย่อหน้าสุดท้าย เพื่อดูแนวคิดสำคัญของเรื่อง
- อ่านเรื่องคร่าว ๆ ให้เข้าใจความคิดรวมของเรื่อง
- อ่านอย่างละเอียด พิจารณาข้อความทีละย่อหน้า เพื่อหาใจความสำคัญซึ่งอาจเป็นความรู้หรือความคิดของผู้เขียน (อาจจะอยู่ตอนต้น / ตอนท้าย / ตอนกลาง / ตอนต้นและตอนท้ายของย่อหน้า ฯลฯ)

- อ่านอย่างละเอียดทีละย่อหน้าเพื่อหาใจความรอง ซึ่งอาจใช้วิธีการ ดังนี้
 - การอธิบายให้รายละเอียดเพิ่มเติม
 - การยกตัวอย่าง (เช่น เป็นต้น ได้แก่... เป็นต้น อาทิ ฯลฯ)
 - การให้เหตุผล (เพราะ เนื่องจาก เพราะฉะนั้น ทำให้)
 - การให้คำนิยามคำจำกัดความ (การอธิบายความหมาย หมายถึง แปลว่า)
 - การเปรียบเทียบ (เหมือนกัน ต่างกัน คล้ายกัน มากกว่า...ที่สุด)
- หากพบศัพท์ยาก ควรพิจารณาความหมายโดยอาศัยคำแวดล้อม
- เมื่ออ่านจนจบเรื่องแล้วควรทบทวนความเข้าใจในการอ่านทุกครั้ง และควรกลับไปอ่านเพิ่มเติมอีกครั้งเมื่อมีโอกาส

ตัวอย่าง (ตำแหน่งใจความสำคัญ และใจความรองประเภทต่าง ๆ)

๑. ศิลปะกลุ่มคอบบร้าเกิดจากการรวมตัวกันของศิลปินมรสวมประเทศซึ่งนำชื่อเมืองหลวงของแต่ละประเทศมารวมกันตั้งเป็นชื่อกลุ่ม ได้แก่ โคเปนเฮเกนประเทศเดนมาร์ก กรุงบรัสเซลส์ประเทศเบลเยียม และกรุงอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ ชื่อคอบบร้าได้ถูกเอ่ยถึงครั้งแรกโดยนักเขียนชาวเบลเยียมที่ชื่อ คริสเตียน โคทริมอนต์ ในปี ค.ศ. 1948 ซึ่งเป็นปีที่ศิลปินกลุ่มคอบบร้าจัดแสดงงานศิลปะร่วมกันขึ้นเป็นครั้งแรกที่กรุงอัมสเตอร์ดัมและได้ใช้ชื่อนี้ดังก้าวในการแสดงงานครั้งนี้

(“พิพิธภัณฑสถานศิลปะกลุ่มคอบบร้า” อัมพร อรุณภาพร)

๒. พัสแทร์ซ คือ ชื่อของธารน้ำแข็ง(Glacier) ขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศออสเตรเลียทอดตัวอยู่บนยอดเขาไครเซอร์ – ฟรานซ์ – โยเซฟส์ – โซเซอร์ ที่สูงถึง ๓,๔๖๒ เมตร ธารน้ำแข็งแห่งนี้กว้างใหญ่ราวกับแม่น้ำ ความงดงามของมันจึงดึงดูดนักท่องเที่ยวจำนวนมากมาเยี่ยมชมทุกปี แต่ปัจจุบันทั้งเจ้าของรีสอร์ตและนักท่องเที่ยวพบว่าธารน้ำแข็งมหึมากำลังลดขนาดหดสั้นลงอย่างเห็นได้ชัด

๒. การอ่านเอาเรื่อง

อ่านเพื่อให้ทราบว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร ในระหว่างอ่านต้องคิดติดตามเรื่องราวให้ได้ต่อเนื่องกันไป จึงจะสามารถอ่านได้รู้เรื่องโดยตลอด การอ่านเอาเรื่องจะได้ผลสมบูรณ์ ผู้อ่านจะต้องเข้าใจ รู้เรื่อง และควรจำเรื่องให้ได้ด้วย ซึ่งต้องอาศัย

๓. การอ่านวิเคราะห์

การวิเคราะห์ คือ การใคร่ครวญ แยกแยะส่วนต่าง ๆ ของงานเขียนอย่างละเอียด เป็นการอ่านเพื่อให้เห็นความแตกต่าง ความกลมกลืน ข้อดีข้อเสียของงานเขียนอย่างชัดเจน เพื่อนำไปสู่การวิจารณ์และประเมินค่า

หลักการอ่านวิเคราะห์แตกต่างไปตามประเภทของงานเขียน จะศึกษา *รูปแบบงานเขียน เนื้อเรื่อง กลวิธีการนำเสนอ การใช้สำนวนภาษา* เป็นกระบวนการอ่านที่ดำเนินต่อเนื่องภายในสมองของมนุษย์โดยอาศัยความรู้ทางภาษา ประสบการณ์ วิจารณญาณของผู้อ่าน เป็นขั้นตอนที่ยากกว่าการอ่านจับใจความสำคัญ

๔. การอ่านตีความ

เป็นการอ่านที่ต้องใช้ความคิดพิจารณาสาระสำคัญของเรื่องว่าผู้เขียนมีเจตนาใด เช่น แนะนำ สั่งสอน เสียดสี ประชดประชัน หรือต้องการบอกอะไรแก่ผู้อ่าน โดยหลังจากการอ่านวิเคราะห์แล้ว ผู้อ่านจะต้องพิจารณาอีก

๕. การอ่านเพื่อประเมินค่า/วิจารณ์

เป็นการอ่านเพื่อตัดสินความถูกต้องและคุณค่าของเรื่องที่อ่านว่าถูกต้องชัดเจนหรือไม่ เชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด มีคุณค่าหรือไม่อย่างไร ฯลฯ โดยพิจารณาจากเนื้อหาสาระ วิธีการนำเสนอ การใช้ภาษา เป็นต้น การอ่านเพื่อประเมินค่าเป็นการอ่านระดับสูง ต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับองค์ประกอบของงานเขียน ทฤษฎีการวิจารณ์ และประสบการณ์การอ่านมาก การประเมินค่าจะพิจารณาตามประเภทของงานเขียนได้ เช่น การประเมินค่างานเขียนสารคดี การประเมินค่างานเขียนบันเทิงคดี

รายการอ้างอิง

“การรับสารด้วยการอ่าน”. เข้าถึงได้จาก http://www.trueplookpanya.com/true/knowledge_detail.php?mul_content_id=

2985 เมื่อ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๓.

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม. เอกสารประกอบการสอนวิชาการใช้ภาษาไทย 1 (113-101). ม.ป.ท., ม.ป.ท.

บุญเหลือ เทพสุวรรณ,ม.ล. ภาษาไทยวิชาที่ถูกลืม. กรุงเทพฯ : คุรุสภา , 2518.

ผกาศรี เข็นบุตร. ทักษะและความรู้ทางภาษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน , ม.ป.ป.

ภาษาไทย, ภาควิชา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ภาษากับการสื่อสาร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร , 2533.

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์ จำกัด, 2546.

ราชภัฏพระนคร, สถาบัน. ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (Thai for Communication 1500105). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สำนักงาน

พระพุทธศาสนาแห่งชาติ , 2550.

สุโขทัยธรรมาราช, มหาวิทยาลัย. เอกสารประกอบการสอนวิชาการใช้ภาษาไทย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช , 2544.